

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

PROGRAM NAUKI

(TYMCZASOWY)

W PAŃSTWOWYM LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM
Z POLSKIM JĘZYKIEM NAUCZANIA

JĘZYK ANGIELSKI

1937

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO
KSIĄŻEK SZKOLNYCH WE LWOWIE

131652
DBE 17360

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRC0073820

2 2373

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

PROGRAM NAUKI

(TYMCZASOWY)

W PAŃSTWOWYM LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM
Z POLSKIM JĘZYKIEM NAUCZANIA

JĘZYK ANGIELSKI

2072

1937

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO
KSIĄZEK SZKOLNYCH WE LWOWIE

KLASA I

(4 godziny tygodniowo)

A. ŻYCIE I KULTURA ANGLII

Wybrane momenty z życia i kultury Anglii od czasów najdawniejszych do końca XVIII wieku.

1

a. Celtowie i Rzymianie. Podbój Anglii przez plemiona germańskie z kontynentu. Przyjęcie chrześcijaństwa. Kultura klasztorów Northumrii. Najazdy Duńczyków. Król Alfred Wielki. [Literatura staroangielska.]

Podbój normandzki i jego skutki językowe, społeczne, kulturalne. Wojna z Francją. Wojny domowe. Życie średniowiecza: kościół i klasztory [wielka architektura gotycka], początki uniwersytetów Oxford i Cambridge; kultura rycerska, walki z królem o władzę, początki parlamentaryzmu; rozwój miast, [dramat średniowieczny]; [yeomanry i serfs], wielka zaraza w XIV w. Ruchy społeczne. Wielka poezja narodowa.

b. [Literatura staroangielska jako wyraz psychiki Anglosasów.] Proces łączenia się w całość narodową i językową. Dążenia wolnościowe społeczeństwa. Katolicki charakter Anglii średniowiecznej.

2

a. Odrodzenie: nowe prądy w umysłowości i literaturze. Powstanie kościoła narodowego. Anglia Elżbie-

tańska i jej stanowisko polityczne w Europie. Rozmach i bujność życia renesansowej Anglii. Wielcy żeglarze, pierwsze kolonie i handel zamorski. Wielka literatura elżbieteńska. Pierwsze teatry. [Pieśń i muzyka kamealna.] [Rozkwit architektury świeckiej.]

b. Uświadomienie poczucia narodowego. Przedsiębiorczość i odwaga jako cechy charakterystyczne Anglika-żeglarza. [„Merry England“.] Pierwiastki ogólnoludzkie w twórczości Szekspira.

3

a. Unia ze Szkocją. Rewolucja purytańska. [Cromwell.] The Commonwealth. Literatura religijna, liryka, epika. Restauracja. Rewolucja r. 1688 i ustalenie się monarchii konstytucyjnej. Początki gabinetu ministerialnego. Początki systemu dwóch partii. [Wpływ Francji jako wzoru państwowego i kulturalnego.] Literatura Restauracji. Ekspansja kolonialna: osadnictwo w Ameryce Półn., East India Company.

b. Walka dwóch odmiennych światopoglądów; kawalerowie i purytanie. Wpływ purytanizmu na życie i charakter Anglików. Budzenie się idei imperialistycznej jako posłannictwa Bożego.

4

a. Rządy gabinetowe. Wzrost dobrobytu. Dalszy rozwój polityki handlowo-kolonialnej. [Zwycięskie wojny, nie wyczerpujące sił materialnych narodu.] Uszlachetnianie kultury domu i kultury towarzyskiej: podróże, kawiarnie, kluby, czytelnictwo, ogrody.

[Malarstwo: portret, krajobraz, malarstwo rodzajowe.]
 [Walka o wolność prasy i słowa.] Nowy ruch religijny w warstwach niższych. Racjonalizm, deizm, sentymentalizm. Pierwsze przejawy romantyzmu. Powieść psychologiczna i obyczajowa. [Poezja ludowa i o ludzie.] [Zasada wolnego handlu i wzrost zamożności w kraju.] Rewolucja przemysłowa jako skutek postępu technicznego. Utrata Stanów Zjednoczonych.

b. Wiek XVIII — ustalanie się psychiki angielskiej. Główne prądy literackie w XVIII w. Rozwój poczucia „home“. Poczucie potęgi na morzu. Początki nowego układu warstw społecznych.

B. JĘZYK

Powtarzanie i pogłębianie wiadomości nabytych w gimnazjum w zakresie morfologii i składni, a w szczególności: użycie rodzajnika określonego, nieokreślonego lub opuszczenie go; użycie czasów Imperfect i Present Perfect; zdania poboczne, a w szczególności zdania warunkowe i czasowe, ćwiczenia w użyciu czasu teraźniejszego tam, gdzie po polsku jest czas przyszły; poprawna konstrukcja przyimkowa po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach.

Systematyczne rozszerzanie znajomości i poprawności wyrażen idiomatycznych oraz zwrócenie uwagi na poprawne wyczucie zakresu znaczeniowego synonimów. Ćwiczenia w wymowie [i intonacji]; ćwiczenia w rozróżnianiu słów jednakowo brzmiących.

[Ogólny zarys historii języka z podkreśleniem elementu germańskiego i romańskiego w angielszczyźnie

współczesnej. Chłonność słownikowa języka angielskiego.]

Kilka elementarnych wiadomości o wierszu angielskim. Znaczenie długich i krótkich samogłosek w prozodii. Rodzaje stóp. Wiersz biały. Wiersz rymowany. Rodzaje zwrotki.

C. ĆWICZENIA W MÓWIENIU I PISANIU

1. Stałe, systematyczne ćwiczenie sprawności konwersacyjnej oraz poprawności językowej. Stałe ćwiczenie i rozszerzanie słownictwa czynnego mowy potocznej, nabytego w gimnazjum. Tematy wymienionych ćwiczeń winny być związane ściśle z materiałem nauczania i lekturą (utworów literackich, opracowań popularno - naukowych, czasopism, dzienników), z życiem i przeżyciami młodzieży, z wydarzeniami aktualnymi ze świata. Ćwiczenia te mogą mieć formę luźnej rozmowy uczniów z nauczycielem oraz uczniów między sobą, sprawozdań lub też dyskusji na zadany temat.

2. Opracowywanie w formie niewielkich referatów, wygłaszanych w klasie, tematów związanych ściśle z obowiązującym materiałem nauczania lub też wybranych przez uczniów według ich indywidualnych zamiłowań (na podstawie lektury dobrowolnej).

3. Posługiwanie się słownikiem jedno i dwujęzycznym.

4. Wygłaszanie urywków poezji i prozy.

5. Częste pisanie krótkich ćwiczeń w klasie i w domu celem doskonalenia poprawności językowej. Obser-

niejsze wypracowania domowe i klasowe celem wyrobienia umiejętności dłuższych wypowiedzi, stylistycznej sprawności oraz możliwości samodzielnego wyrażenia myśli w języku angielskim.

Tematami ćwiczeń piśmiennych lekcyjnych, domowych i sprawdzających mogą być kwestie związane: z materiałem nauczania; z lekturą obowiązującą i dobrowolną; życiem i przeżyciami młodzieży; z aktualnymi wydarzeniami ze świata naukowego, politycznego, społecznego itp.

Formy ćwiczeń: streszczenia z podkreśleniem myśli przewodniej lub pewnych cech charakterystycznych utworu, wolne tematy oraz referaty samodzielnie opracowywane przez uczniów, uwzględniające indywidualne zamiłowania i uzdolnienia. Przekłady z języka angielskiego na polski.

KLASA II

(4 godziny tygodniowo)

A. ŻYCIE I KULTURA ANGLII

Wybrane momenty z życia i kultury Anglii od końca XVIII wieku do czasów współczesnych.

1

a. Stosunek do Francji. Opanowywanie Morza Śródziemnego. Dalszy rozwój przemysłu i przemiana Anglii rolniczej na przemysłową. Wzrost bogatego mieszczaństwa i reforma wyborcza r. 1832. [Złe warunki życia warstw robotniczych i polityka zbożowa.] [Rów-

nouprawnienie katolików i sprawa irlandzka.] [Zniesienie niewolnictwa.] Literatura romantyczna: panteizm, ludowość, historyzm, indywidualizm.

b. Ewolucyjny charakter przemian społecznych w Anglii w przeciwstawieniu do rewolucji francuskiej. [Zmiana krajobrazu Anglii jako wyraz przemian gospodarczo-społecznych.] Pocucie jedynowładztwa na morzu. Ideały wolnościowe i demokratyczne wielkiej poezji romantycznej angielskiej.

2

a. Anglia Wiktoriańska. Konserwatyści i liberałowie. [Ustawodawstwo wolnego handlu.] Ustawodawstwo społeczne. Rozwój techniki i modernizacja życia. [Spółdzielczość.] Demokratyzacja Anglii: prawo wyborcze dla warstw robotniczych. [Stanowisko kobiet.] Olbrzymi wzrost zamożności. Religia: ruch oxfordski. Literatura: poezja, powieść, historia, krytyka literacka. [Wpływ dworu królowej na życie domowe; „respectability“.]

b. Cechy kultury parlamentarnej Anglii. Wzrost poczucia odpowiedzialności społecznej i konieczności ulepszeń. Społeczny charakter powieści. Geniusz humoru angielskiego. [Liberalizm ekonomiczny.]

3

a. Polityka imperialna: kanał suezki, cesarstwo Indii, Połud. Afryka, wojna boerska. Zdobycze socjalne i polityczne robotników: rozwój Trade Unions. [Este-

tyzm. Sztuka dekoracyjna i przemysł artystyczny.] [Malarstwo; prerafaelici.] Public schools i stare uniwersytety jako centrum wychowawcze dla przyszłych kierowników imperium. [Reforma oświaty i szkolnictwo powszechne.] Socjalizm chrześcijański, Armia Zbawienia. Rozwój prasy codziennej. Sport jako zabawa powszechna. [Rozwój nauk.] Sprawa irlandzka. Literatura awanturzysta i kolonialna. [Realizm pod wpływem literatury francuskiej.]

b. Anglia potęgą światową. Polityka wychowywania ras „niższych“. Cechy Anglika jako producenta i kupca światowego. Wiktoriańskie pojęcia życiowe kultury mieszczańskiej. [Walka z brzydotą wnętrza i masowej produkcji.]

4

a. Anglia XX-ego wieku. Polityka okrażania Niemiec. Wielka Wojna. Obowiązek powszechnej służby wojskowej w czasie wojny. Rozwój lotnictwa. Reformy parlamentarne na rzecz jak najszerszych praw społeczeństwa. Łączność ideowa imperium. The British Commonwealth of Nations (1926). [Irlandia.] Bezrobocie i opieka społeczna. The Labour Party. [Anglikatolicyzm.] Liga Narodów. Realizm w literaturze powojennej. Społeczno-wychowawcze znaczenie teatru XX w. [Stara muzyka.] [Home udoskonalony przez nowy typ urbanistyki (garden cities).] [Automobilizm i jego dodatnie skutki gospodarcze i kulturalne.]

b. Zagrożenie bezpieczeństwa wyspiarskiego i przełamanie zbyt daleko idącego pacyfizmu. Charaktery-

styczne cechy żołnierza i marynarza angielskiego. [Powojenne psychika angielska.]

[Zestawienie cech podstawowych charakteru narodowego angielskiego: poszanowanie dla tradycji i konserwatyzm; zdrowy rozsądek, solidarność i poczucie obowiązku, wydajność pracy, zasada „fair play“, światowe horyzonty myślenia, kultura życia rodzinnego, kultura fizyczna, humor angielski, bogactwo zainteresowań poza-zawodowych, umiłowanie wolności, przywiązanie do monarchii.] Ideał gentleman'a.

B. JĘZYK

Jak w klasie I oraz praca nad stylem. „Idioms“ w możliwie szerokim zakresie.

Szczególny nacisk na rozróżnienie Spoken English and Colloquial English od angielszczyzny pisanej. Amerykanizmy. Pojęcie „slang“u“.

C. ĆWICZENIA W MÓWIENIU I PISANIU

Jak w klasie I.

LEKTURA DLA KLASY I i II

KLASA I

W. Shakespeare: Hamlet, King Lear, Macbeth, Julius Caesar, A Midsummer Night's Dream, Twelfth Night, The Tempest, The Merchant of Venice, Henry IV.

J. Milton: L'Allegro, Il Penseroso, lub wybór sonetów.

- A. Pope: The Rape of the Lock.
 J. Swift: Gulliver's Travels.
 O. Goldsmith: The Vicar of Wakefield.
 R. Sheridan: The School for Scandal.

KLASA II

- S. T. Coleridge: The Rime of the Ancient Mariner.
 G. Byron: The Giaour, Child Harold, The Prisoner of Chillon.
 W. Scott: Ivanhoe, Waverley, Kenilworth.
 P. B. Shelley: To a Skylark, Ode to the West Wind, The Cloud.
 J. Keats: Ody (wybór).
 A. Tennyson: Enoch Arden, Ulysses.
 Ch. Dickens: David Copperfield, Pickwick Papers, Christmas Carol.
 Ch. Kingsley: Westward Ho!
 R. L. Stevenson: Treasure Island, Kidnapped, The Master of Ballantrae, The Strange Case of Dr Jekyll and Mr. Hyde.
 R. Kipling: Kim, Stalky and Co., The Jungle Book, The Second Jungle Book.
 H. G. Wells: The Time Machine, The First Men in the Moon, Kipps, Tono-Bungay.
 J. Galsworthy: The Forsyte Saga (fragmenty).
 J. Conrad: Typhoon.
 B. Shaw: St. Joan.
 K. Mansfield: The Prelude.

UWAGI

1. W programie rozróżniono tematy obowiązujące oraz tematy do wyboru. Spośród tych ostatnich nauczyciel winien wybrać niektóre według swego uznania. Tematy do wyboru ujęte są w nawiasy [].

Materiał nauczania, zawarty w programie każdej z klas, winien być opracowywany na podstawie a) wypisów o charakterze podręcznikowym oraz b) utworów wybranych spośród listy zamieszczonej w programie, c) czasopism i dzienników, d) rozprawek popularno-naukowych, e) utworów według spisu ogłaszanego przez Ministerstwo WR i OP.

Wypisy winny omawiać wybrane momenty z życia i kultury Anglii na podstawie utworów pisarzy odnośnej epoki (dostępnych językowo dla uczniów) oraz w świetle i interpretacji autorów czasów nowszych i najnowszych.

Obowiązuje przeczytanie i omówienie, zarówno pod względem treści i formy, 1—3 dzieł w ciągu roku z podanego spisu. Lekturę przeprowadza się bądź całkowicie w domu, bądź też częściowo w klasie i częściowo w domu.

Obowiązuje okolicznościowe czytanie w ciągu całego roku i omawianie wiadomości i artykułów, zamieszczanych w czasopismach lub prasie codziennej na tematy aktualne.

Obowiązuje przeczytanie i zdanie sprawy z przeczytanych 1—3 rozprawek popularno-naukowych, wybranych przez ucznia w porozumieniu z nauczycielem,

stosownie do jego zainteresowań. Nie należy stawiać zbyt wysokich wymagań przy doborze tekstów popularno-naukowych, które powinny stać na poziomie rozwoju umysłowego ucznia liceum i jego wiedzy językowej.

Spis ogłaszany przez Ministerstwo W. R. i O. P. obejmuje dzieła przeznaczone do lektury dobrowolnej. Przy wyborze kierować się należy zainteresowaniami ucznia oraz stopniem jego wiedzy językowej i rozwoju intelektualnego.

2. Materiał nauczania wskazany w punkcie A winien być tak zestawiony, ażeby poznawanie wybranych momentów i przejawów życia narodu angielskiego w przeszłości i teraźniejszości nie było jedynie nagromadzeniem szeregu wiadomości podanych w porządku chronologicznym, lecz dało treść ideową i pozwoliło na wysnucie wniosków o charakterze bardziej ogólnym oraz dało możliwość zrozumienia sił działających w społeczeństwie dzisiejszym, uwydatniając główne cechy charakteru i umysłowości Anglika współczesnego.

Rozwinięcie punktu A, mówiącego o życiu i kulturze Anglii, zawiera materiał faktyczny (p. *a*) oraz wykaz zagadnień ogólniejszych, uwidocznionych w p. *b*, które wskazują, jak ująć ogólnie i jak naświetlić materiał faktyczny, aby uwydatnić tkwiące w przeszłości źródła najistotniejszych cech ducha angielskiego. Punktów *b* nie należy w żadnym przypadku traktować jako nowego materiału nauczania.

Zależnie od poziomu klasy oraz przygotowania nauczyciela pewne działy winny być przerobione raczej pobieżnie i ograniczone do omówienia kilku charaktery-

stycznych przykładów, inne zaś potraktowane bardziej szczegółowo, z pewnym samodzielnym pogłębieniem zagadnień przez uczniów, tak jednak, żeby w umyśle ucznia powstał obraz ogólnego przebiegu rozwoju kultury angielskiej i świadomości wielkich i największych jej wartości.

3. Nauczanie gramatyki winno być ujęte w taki sposób, by dało w wyniku usystematyzowaną całość w zakresie morfologii i składni, a więc należy na podstawie stale rekapitulowanych i szeregowanych wiadomości, wyniesionych z 4 lat nauki w gimnazjum, uzupełniać je w miarę potrzeby, ściśle wiążąc między sobą. Nauka o języku pozostaje nadal środkiem do osiągnięcia poprawnej formy językowej, jak również staje się narzędziem koniecznym dla zrozumienia czytanego (lub słyszanego) tekstu angielskiego przez wnikanie w ducha języka i jego swoistą strukturę. Wiadomości z zakresu gramatyki historycznej winny być podawane okolicznościowo, w sposób bardzo przystępny i tylko w najbardziej ogólnych zarysach, z uwzględnieniem wiadomości nabytych przy nauce łaciny.

4. Uczniowie winni pisać możliwie często. Nauczyciel jest obowiązany przejrzeć i poprawić w ciągu roku 5—6 ćwiczeń każdego ucznia, w tym co najmniej 3 klasowe.

JĘZYK ANGIELSKI

Wydział klasyczny

CELE NAUCZANIA

1. Opanowanie języka angielskiego w takim stopniu, aby móc samodzielnie i możliwie dokładnie zrozumieć niezbyt trudny czytany lub słyszany tekst (literacki, popularno-naukowy, dziennikarski), poprawnie wyrazić zasadnicze myśli w nim zawarte, wypowiedzieć się piśmiennie i ustnie na tematy związane z materiałem nauczania i z potrzebami życia codziennego.

2. Poznanie najcharakterystyczniejszych przejawów kultury i życia narodu angielskiego w przeszłości i teraźniejszości z podkreśleniem istotnych cech dorobku kulturalnego oraz nabycie orientacji w podstawowych zagadnieniach życia współczesnego Anglii.

3. Poznanie charakteru i umysłowości narodu angielskiego, uświadomienie cech i wartości wychowawczych kultury angielskiej oraz jej pokrewieństw i odrębności w zestawieniu z kulturą polską.

KLASA I

(3 godziny tygodniowo)

A. ŻYCIE I KULTURA ANGLII

Wybrane szczególnie ważne momenty z życia i kultury Anglii od czasów najdawniejszych do końca XVIII wieku.

I

a. Anglia jako część Imperium Brytyjskiego. Podbój Anglii przez plemiona germańskie z kontynentu. Przyjęcie chrześcijaństwa. Łacińska kultura klasztorów Northumrii. Najazdy Duńczyków. Król Alfred Wielki. Podbój normandzki i jego skutki. [Wojny z Francją.] [Wojny domowe.] Życie średniowiecza: kościół i klasztory, [wielka architektura gotycka], początki uniwersytetów Oxford i Cambridge; kultura rycerska. [Walki o władzę z królem.] Początki parlamentaryzmu. Rozwój miast. [Dramat średniowieczny]. [Wielka zaraza w XIV w.] Ruchy społeczne. Wielka poezja narodowa.

b. Proces łączenia się w całość narodową i językową. Dążenia wolnościowe społeczeństwa. Katolicki charakter Anglii średniowiecznej.

2

a. Odrodzenie: nowe prądy w umysłowości i literaturze Europy. Powstanie kościoła narodowego. Anglia Elżbietańska i jej stanowisko polityczne w Europie. Rozmach i bujność życia renesansowej Anglii. Wielcy żeglarze, pierwsze kolonie i handel zamorski. Wielka literatura elżbietańska. Pierwsze teatry.

b. Uświadomienie poczucia narodowego. Przedsiębiorczość i odwaga jako cechy charakterystyczne Anglika-żeglarza. Pierwiastki klasyczne (przede wszystkim greckie) w literaturze elżbietańskiej (szkoła, przekłady, obrazowanie, tematy). [Dramat klasyczny a dramat elżbietański.]

3

a. Unia ze Szkocją. Rewolucja purytańska. The Commonwealth. Restauracja. Rewolucja r. 1688 i ustalenie się monarchii konstytucyjnej. [Początki gabinetu ministerialnego. Początki systemu dwóch partii.] [Wpływ Francji jako wzoru państwowego i kulturalnego.] Ekspansja kolonialna: osadnictwo w Ameryce Półn., East India Company. Literatura: liryka, epika, satyra, próby klasycyzmu w dramacie.

b. Walka dwóch odmiennych światopoglądów: kawalerowie i purytanie. Wpływ purytanizmu na życie i charakter Anglików. Przewaga ducha „rzymskiego“ w XVII w. Budzenie się idei imperialistycznej jako posłannictwa Bożego.

4

a. Rządy gabinetowe. Dalszy rozwój polityki handlowo-kolonialnej. Uszlachetnianie kultury domu i kultury towarzyskiej: podróże, kawiarnie, kluby, czytelnictwo, ogrody. Poważne studia klasyczne w uniwersytetach. Pierwiastki antyczne w sztuce. Klasycyzm w poezji. [Racjonalizm, deizm, sentymentalizm.] Pierwsze przejawy romantyzmu. Powieść psychologiczna i obyczajowa. [Historycy.] Rewolucja przemy-

słowa jako skutek postępu technicznego. Utrata Stanów Zjednoczonych.

b. Wiek XVIII — ustalanie się psychiki angielskiej. Główne prądy literackie w XVIII w. Rozwój poczucia „home“. Początki nowego układu warstw społecznych. Poczucie potęgi na morzu.

B. JĘZYK

Powtarzanie i pogłębianie wiadomości nabytych w gimnazjum w zakresie morfologii i składni, a w szczególności: użycie rodzajnika określonego, nieokreślonego lub opuszczenie go; użycie czasów Imperfect i Present Perfect; zdania poboczne, a w szczególności zdania warunkowe i czasowe; ćwiczenia w użyciu czasu teraźniejszego tam, gdzie po polsku jest czas przyszły; poprawna konstrukcja przyimkowa po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach.

Systematyczne rozszerzanie znajomości i poprawności wyrażen idiomatycznych oraz zwracanie uwagi na poprawne wycucie zakresu znaczeniowego synonimów. Ćwiczenia w wymowie [i intonacji]; ćwiczenia w rozróżnianiu słów jednakowo brzmiących.

[Ogólny zarys historii języka z podkreśleniem elementu germańskiego i romańskiego w angielszczyźnie współczesnej. Chłonność słownikowa języka angielskiego.]

Kilka elementarnych wiadomości o wierszu angielskim. Znaczenie długich i krótkich samogłosek w prozodii. Rodzaje stóp. Wiersz biały. Wiersz rymowany. Rodzaje zwrotki.

C. ĆWICZENIA W MÓWIENIU I PISANIU

1. Stałe, systematyczne ćwiczenie sprawności konwersacyjnej oraz poprawności językowej. Stałe ćwiczenie i rozszerzanie słownictwa czynnego mowy potocznej, nabytego w gimnazjum. Tematy wymienionych ćwiczeń winny być związane ściśle z materiałem nauczania i lekturą (utworów literackich, opracowań popularno-naukowych, czasopism, dzienników), z życiem i przeżyciami młodzieży, z wydarzeniami aktualnymi ze świata. Ćwiczenia te mogą mieć formę luźnej rozmowy uczniów z nauczycielem oraz uczniów między sobą, sprawozdań lub też dyskusji na zadany temat.

2. Opracowywanie w formie niewielkich referatów, wygłaszanych w klasie, tematów związanych ściśle z obowiązującym materiałem nauczania lub też wybranych przez uczniów według ich indywidualnych zamiłowań (na podstawie lektury dobrowolnej).

3. Posługiwanie się słownikiem jedno i dwujęzycznym.

4. Wygłaszanie urywków poezji i prozy.

5. Częste pisanie krótkich ćwiczeń w klasie i w domu celem doskonalenia poprawności językowej. Obszerniejsze wypracowania domowe i klasowe celem wyrobienia umiejętności dłuższych wypowiedzi, stylistycznej sprawności oraz możliwości samodzielnego wyrażania myśli w języku angielskim.

Tematami ćwiczeń piśmiennych lekcyjnych, domowych i sprawdzających mogą być kwestie związane: z materiałem nauczania; z lekturą obowiązującą

i dobrowolną; życiem i przeżyciami młodzieży; z aktualnymi wydarzeniami ze świata naukowego, politycznego, społecznego itp.

Formy ćwiczeń: streszczenia z podkreśleniem myśli przewodniej lub pewnych cech charakterystycznych utworu, wolne tematy oraz referaty samodzielnie opracowywane przez uczniów, uwzględniające indywidualne zamiłowania i uzdolnienia. Przekłady z języka angielskiego na polski.

KLASA II

(3 godziny tygodniowo)

A. ŻYCIE I KULTURA ANGLII

Wybrane szczególnie ważne momenty z życia i kultury Anglii od końca XVIII wieku do czasów współczesnych.

1

a. Stosunek do Francji. Dalszy rozwój przemysłu i przemiana Anglii rolniczej na przemysłową. Wzrost bogatego mieszczaństwa i reforma wyborcza r. 1832. [Zniesienie niewolnictwa.] Literatura romantyczna: tematy antyczne w literaturze, prometeizm. Zbiory w The British Museum.

b. Ewolucyjny charakter przemian społecznych w Anglii w przeciwieństwie do rewolucji francuskiej. Ideały wolnościowe i demokratyczne wielkiej poezji ro-

mantycznej angielskiej. Rola kultury antycznej w rozbudzeniu kultu piękna.

2

a. Anglia Wiktoriańska. Konserwatyści i liberałowie. Ustawodawstwo społeczne. Rozwój techniki i modernizacja życia. Demokratyzacja Anglii: prawo wyborcze dla warstw robotniczych. [Stanowisko kobiet.] Olbrzymi wzrost zamożności. [Religia: ruch oxfordski.] Literatura: poezja i powieść, historia, krytyka. [Wpływ dworu królowej na życie domowe: „respectability“.]

b. Cechy kultury parlamentarnej Anglii. [Wzrost poczucia odpowiedzialności społecznej i konieczności ulepszeń.] Społeczny charakter powieści. Geniusz humoru angielskiego. [Indywidualizm a „heroworship“.]

3

a. Polityka imperialna: kanał Suezki, cesarstwo Indii. Estetyzm. [Sztuka dekoracyjna i przemysł artystyczny.] Public schools i stare uniwersytety jako centrum wychowawcze dla przyszłych kierowników imperium. Sport jako zabawa powszechna. [Rozwój nauk.] Sprawa irlandzka. Literatura awanturyczna i kolonialna. [Realizm pod wpływem literatury francuskiej.]

b. Anglia potęgą światową. Polityka wychowywania ras „niższych“. Cechy Anglika jako producenta i kupca światowego. [Wiktoriańskie pojęcia życiowe kultury mieszczańskiej.] [Walka z brzydotą wnętrza i masowej produkcji.]

4

a. Anglia XX wieku. Wielka Wojna. Obowiązek powszechnej służby wojskowej w czasie wojny. Rozwój lotnictwa. Reformy parlamentarne na rzecz jak najszerszych praw społeczeństwa. Łączność ideowa imperium. The British Commonwealth of Nations (1926). [Irlandia.] Bezrobocie i opieka społeczna. The Labour Party. [Anglokatolicyzm.] [Liga Narodów.] Realizm w literaturze powojennej. Społeczno-wychowawcze znaczenie teatru XX wieku. [Stara muzyka.] [„Home“ udoskonalony przez nowy typ urbanistyki (garden cities).] [Automobilizm i jego dodatnie skutki gospodarcze i kulturalne.]

b. Zagrożenie bezpieczeństwa wyspiarskiego i przełamanie zbyt daleko idącego pacyfizmu. Charakterystyczne cechy żołnierza i marynarza angielskiego. [Powojenna psychika angielska.]

[Zestawienie cech podstawowych charakteru narodu angielskiego: poszanowanie dla tradycji i konserwatyzm; zdrowy rozsądek, solidarność i poczucie obowiązku, wydajność pracy, zasada „fair play“, światowe horyzonty myślenia, kultura życia rodzinnego, kultura fizyczna, humor angielski, bogactwo zainteresowań poza-zawodowych, umiłowanie wolności, przywiązanie do monarchii.] Ideał gentleman'a.

B. JĘZYK

Jak w klasie I, oraz praca nad stylem. „Idioms“ w możliwie szerokim zakresie. Szczególny nacisk na

rozdzielenie Spoken English and Colloquial English od angielszczyzny pisanej. Amerykanizmy. Pojęcie „slang'u“.

C. ĆWICZENIA W MÓWIENIU I PISANIU

Jak w klasie I.

LEKTURA DLA KL. I i II

KLASA I

W. Shakespeare: Hamlet, King Lear, Macbeth, Julius Caesar, A Midsummer Night's Dream, Twelfth Night, The Tempest, The Merchant of Venice, Henry IV.

J. Milton: L'Allegro, Il Penseroso, lub wybór sonetów.

A. Pope: The Rape of the Lock.

J. Swift: Gulliver's Travels.

O. Goldsmith: The Vicar of Wakefield.

R. Sheridan: The School for Scandal.

KLASA II

S. T. Coleridge: The Rime of the Ancient Mariner.

G. Byron: The Giaour, Child Harold, The Prisoner of Chillon.

W. Scott: Ivanhoe, Waverley, Kenilworth.

P. B. Shelley: To a Skylark, Ode to the West Wind, The Cloud.

J. Keats: Ody (wybór).

A. Tennyson: Enoch Arden, Ulysses.

Ch. Dickens: David Copperfield, Pickwick Papers, Christmas Carol.

Ch. Kingsley: Westward Ho!

R. L. Stevenson: Treasure Island, Kidnapped, The Master of Ballantrae, The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde.

R. Kipling: Kim, Stalky and Co., The Jungle Book, The second Jungle Book.

H. G. Wells: The Time Machine, The First Men in the Moon, Kipps, Tono-Bungay.

J. Galsworthy: The Forsyte Saga (fragmenty).

J. Conrad: Typhoon.

B. Shaw: St. Joan.

K. Mansfield: The Prelude.

UWAGI

1. W programie rozróżniono tematy obowiązujące oraz tematy do wyboru. Spośród tych ostatnich nauczyciel winien wybrać niektóre według swego uznania. Tematy do wyboru ujęte są w nawiasy [].

Materiał nauczania, wskazany w programie każdej z klas, opracowany winien być na podstawie a) wypisów o charakterze podręcznikowym oraz b) utworów wybranych spośród listy zamieszczonej w programie, c) czasopism i dzienników, d) rozprawek popularnonaukowych, e) utworów według spisu ogłaszanego przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Wypisy winny omawiać wybrane momenty z życia i kultury Anglii na podstawie utworów pisarzy odnośnej epoki (dostępnych językowo dla uczniów) oraz w świetle interpretacji autorów czasów nowszych i najnowszych.

Obowiązujące przeczytanie i omówienie, zarówno pod względem treści jak i formy, 1—2 dzieł w ciągu roku z podanego spisu. Lekturę przeprowadza się bądź całkowicie w domu, bądź też częściowo w klasie i częściowo w domu.

Obowiązuje okolicznościowe czytanie w ciągu całego roku i omawianie wiadomości i artykułów, zamieszczanych w czasopismach lub prasie codziennej na tematy aktualne.

Obowiązuje przeczytanie i zdanie sprawy z przeczytanych 1—2 rozprawek popularno-naukowych, wybranych w porozumieniu z nauczycielem przez ucznia, stosownie do jego zainteresowań. Nie należy stawiać zbyt wysokich wymagań przy doborze tekstów popularno-naukowych, które powinny stać na poziomie rozwoju umysłowego ucznia liceum i jego wiedzy językowej.

Spis ogłaszany przez Ministerstwo W. R. i O. P. obejmuje dzieła przeznaczone do lektury dobrowolnej. Przy wyborze kierować się należy zainteresowaniami ucznia oraz stopniem jego wiedzy językowej i rozwoju intelektualnego.

2. Materiał nauczania wskazany w p. A. winien być tak zestawiony, ażeby poznawanie wybranych momentów i przejawów życia narodu angielskiego w przeszłości i teraźniejszości nie było jedynie nagromadzeniem szeregu wiadomości podanych w porządku chronologicznym, lecz dało uczniowi pewną treść ideową i pozwoliło na wysnucie wniosków o charakterze bardziej ogólnym oraz dało możliwość zrozumienia sił, działają-

cych w społeczeństwie dzisiejszym, uwydatniając główne cechy charakteru i umysłowości Anglika współczesnego.

Rozwinięcie punktu A, mówiącego o życiu i kulturze Anglii, zawiera materiał faktyczny (p. a) oraz wykaz zagadnień ogólniejszych, uwidocznionych w p. b, które wskazują, jak należy ująć i oświetlić materiał faktyczny, aby uwydatnić tkwiące w przeszłości źródła najistotniejszych cech ducha angielskiego. Punktów b nie należy w żadnym przypadku traktować jako nowego materiału nauczania.

Zależnie od poziomu klasy oraz przygotowania nauczyciela pewne działy winny być przerobione raczej pobieżnie i ograniczone do omówienia kilku charakterystycznych przykładów, inne zaś potraktowane bardziej szczegółowo, z pewnym samodzielnym pogłębieniem zagadnień przez uczniów, tak jednak, żeby w umyśle ucznia powstał obraz ogólnego przebiegu rozwoju kultury angielskiej i świadomość wielkich i największych jej wartości.

3. Nauczanie gramatyki winno być ujęte w taki sposób, by dało w wyniku usystematyzowaną całość w zakresie morfologii i składni, a więc należy na podstawie stale rekapitulowanych i szeregowanych wiadomości, wyniesionych z 4-ch lat nauki w gimnazjum, uzupełniać je w miarę potrzeby ściśle wiążąc między sobą. Nauka o języku pozostaje nadal środkiem do osiągnięcia poprawnej formy językowej, jak również staje się narzędziem koniecznym dla zrozumienia czytanego

(lub słyszanego) tekstu angielskiego przez wnikanie w ducha języka i jego swoistą strukturę.

4. Uczniowie winni pisać możliwie często. Nauczyciel jest obowiązany przejrzeć i poprawić w ciągu roku 5—6 ćwiczeń każdego ucznia, w tym co najmniej 3 klasowe.

JĘZYK ANGIELSKI

Wydział matematyczno-fizyczny i przyrodniczy

CELE NAUCZANIA

1. Opanowanie języka angielskiego w takim stopniu, aby móc samodzielnie i możliwie dokładnie zrozumieć łatwy czytany lub słyszany tekst (literacki, popularno-naukowy, dziennikarski), poprawnie wyrazić zasadnicze myśli w nim zawarte, wypowiedzieć się piśmiennie i ustnie w zdaniach prostych i łatwych na tematy związane z materiałem nauczania i z potrzebami życia codziennego.
2. Poznanie najcharakterystyczniejszych przejawów kultury i życia narodu angielskiego w przeszłości i teraźniejszości oraz nabycie orientacji w podstawowych zagadnieniach życia współczesnego Anglii.
3. Uświadomienie cech i wartości wychowawczych kultury angielskiej oraz jej pokrewieństw i odrębności w zestawieniu z kulturą polską.

KLASA I

(3 godziny tygodniowo)

A. ŻYCIE I KULTURA ANGLII

Wybrane szczególnie ważne momenty z życia i kultury Anglii od czasów najdawniejszych do końca XVIII wieku.

1

a. Podbój Anglii przez plemiona germańskie z kontynentu. Przyjęcie chrześcijaństwa. Podbój normandzki i jego skutki. [Wojny z Francją.] [Wojny domowe.] Życie średniowiecza: kościół i klasztory, [wielka architektura gotycka], początki uniwersytetów Oxford i Cambridge; kultura rycerska, początki parlamentaryzmu; rozwój miast. [Dramat średniowieczny.] [Wielka zaraza w XIV w.] Ruchy społeczne.

b. Proces łączenia się w całość narodową i językową. Dążenia wolnościowe społeczeństwa. Katolicki charakter Anglii średniowiecznej.

2

a. Odrodzenie. Rozmach i bujność życia renesansowej Anglii. Powstanie kościoła narodowego. Anglia Elżbietańska i jej stanowisko polityczne w Europie. Wielcy żeglarze, pierwsze kolonie i handel zamorski. Dramat elżbietański. Pierwsze teatry. [Rozkwit architektury świeckiej.] Początki empiryzmu w naukach ścisłych.

b. Uświadomienie poczucia narodowego. Przedsiębiorczość i odwaga jako cechy charakterystyczne Anglika-żeglarza. „Merry England”. [Pierwiastki ogólnoludzkie w twórczości Szekspira.]

3

a. Tło polityczne w XVII-go. Ustalenie się monarchii konstytucyjnej. [Początki gabinetu ministerialnego.] [Początki systemu dwóch partii.] [Wpływy Francji jako wzoru państwowego i kulturalnego.] Literatura okresu rewolucji i Restauracji. Ekspansja kolonialna: osadnictwo w Ameryce Półn., East India Company. [Newton.] [Harvey.]

b. Walka dwóch światopoglądów odmiennych: kawalerowie i purytanie. [Wpływ purytanizmu na życie i charakter Anglików.] [Budzenie się idei imperia-listycznej jako posłannictwa Bożego.]

4

Rządy gabinetowe. Dalszy rozwój polityki handlowo-kolonialnej. Uszlachetnianie kultury domu i kultury towarzyskiej: podróże, kawiarnie, kluby, czytelnictwo, ogrody. [Racjonalizm, deizm, sentymentalizm.] Pierwsze przejawy romantyzmu. Powieść psychologiczna i obyczajowa. Utrata Stanów Zjednoczonych. Postęp techniczny i jego skutki społeczne.

b. Wiek XVIII — ustalanie się psychiki angielskiej. Główne prądy literackie w XVIII w. [Początki nowego układu warstw społecznych.] Poczucie potęgi na morzu.

B. JĘZYK

Powtarzanie i pogłębianie wiadomości nabytych w gimnazjum w zakresie morfologii i składni, a w szczególności użycie rodzajnika określonego, nieokreślonego lub opuszczenie go; użycie czasów Imperfect i Present Perfect; zdania poboczne, a w szczególności zdania warunkowe i czasowe; ćwiczenia w użyciu czasu teraźniejszego tam, gdzie po polsku jest czas przyszły; poprawna konstrukcja przyimkowa po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach.

Szczególny nacisk na rozszerzenie znajomości wyrażeń idiomatycznych i ich poprawność oraz na poprawne wycucie zakresu znaczeniowego synonimów. Ćwiczenia w wymowie [i intonacji]; ćwiczenia w różnieniu słów jednakowo brzmiących.

Chłonność słownikowa języka angielskiego.

Kilka elementarnych wiadomości o wierszu angielskim. Znaczenie długich i krótkich samogłosek w prozodii. Rodzaje stóp. Wiersz biały. Wiersz rymowany. Rodzaje zwrotki.

C. ĆWICZENIA W MÓWIENIU I PISANIU

1. Stałe, systematyczne ćwiczenie sprawności konwersacyjnej oraz poprawności językowej. Stałe ćwiczenie i rozszerzanie słownictwa czynnego mowy potocznej, nabytego w gimnazjum. Tematy wymienionych ćwiczeń winny być związane ściśle z materiałem nauczania i lekturą (utworów literackich, opracowań popularno-naukowych, czasopism, dzienników), z życiem i przeżyciami młodzieży, z wyda-

zeniami aktualnymi ze świata. Ćwiczenia te mogą mieć formę luźnej rozmowy uczniów z nauczycielem, uczniów między sobą, sprawozdań itp.

2. Opracowywanie w formie niewielkich referatów, wygłaszanych w klasie, tematów związanych ściśle z obowiązującym materiałem nauczania lub też wybranych przez uczniów według ich indywidualnych zamiłowań (na podstawie lektury dobrowolnej).

3. Posługiwanie się słownikiem jedno i dwujęzycznym.

4. Wygłaszanie urywków poezji i prozy.

5. Częste pisanie krótkich ćwiczeń w klasie i w domu celem doskonalenia poprawności językowej. Obszerniejsze wypracowania domowe i klasowe celem wyrobienia umiejętności samodzielnego wyrażania myśli w obcym języku.

Tematami ćwiczeń piśmiennych lekcyjnych, domowych i sprawdzających mogą być kwestie związane: z materiałem nauczania; z lekturą obowiązującą i dobrowolną; z życiem i przeżyciami młodzieży; z aktualnymi wydarzeniami ze świata naukowego, politycznego, społecznego itp.

Formy ćwiczeń: streszczenia, wolne tematy oraz referaty samodzielnie opracowywane przez uczniów, uwzględniające indywidualne zamiłowania i uzdolnienia. Przekłady z języka angielskiego na polski.

KLASA II

(3 godziny tygodniowo)

A. ŻYCIE I KULTURA ANGLII

Wybrane szczególnie ważne momenty z życia i kultury Anglii od końca XVIII wieku do czasów współczesnych.

1

a. [Stosunek do Francji.] Opanowywanie morza Śródziemnego. Dalszy rozwój przemysłu i przemiana Anglii rolniczej na przemysłową. Wzrost bogatego mieszczaństwa i reforma wyborcza r. 1832. [Zniesienie niewolnictwa.] Literatura romantyczna: panteizm, ludowość, historyzm, indywidualizm.

b. Ewolucyjny charakter przemian społecznych w Anglii w przeciwstawieniu do rewolucji francuskiej. Zmiana krajobrazu Anglii jako wyraz przemian gospodarczo-społecznych. Ideały wolnościowe i demokratyczne wielkiej poezji romantycznej angielskiej.

2

a. Anglia Wiktoriańska. Konserwatyści i liberałowie. Ustawodawstwo społeczne. Rozwój techniki i modernizacja życia. [Demokratyzacja Anglii: prawo wyborcze dla warstw robotniczych.] Nowe prądy w naukach przyrodniczych. [Stanowisko kobiet.] Olbrzymi wzrost zamożności. Literatura: poezja i powieść. [Wpływ dworu królowej na życie domowe; „respectability“.]

b. Cechy kultury parlamentarnej Anglii. Wzrost poczucia odpowiedzialności społecznej i konieczności ulepszeń. [Społeczny charakter powieści.] [Geniusz humoru angielskiego.] Cechy Anglika jako wynalazcy i badacza naukowego.

3

a. Polityka imperialna: kanał suezki, cesarstwo Indii, Połud. Afryka, wojna boerska. Zdobycze socjalne i polityczne robotników: rozwój Trade Unions. [Estetyzm. Sztuka dekoracyjna i przemysł artystyczny.] Public schools i stare uniwersytety jako centrum wychowawcze dla przyszłych kierowników imperium. Rozwój prasy codziennej. Rozwój nauk przyrodniczych. Sprawa irlandzka. Literatura awanturnicza i kolonialna. [Realizm pod wpływem literatury francuskiej.]

b. Anglia potęgą światową. Polityka wychowywania ras „niższych“. Cechy Anglika jako producenta i kupca światowego. [Wiktoriańskie pojęcia życiowe kultury mieszczańskiej.] [Walka z brzydotą wnętrza i masowej produkcji.]

4

a. Anglia XX-go wieku. Polityka okrażania Niemiec. Wielka wojna. Obowiązek powszechnej służby wojskowej w czasie wojny. Rozwój lotnictwa. Reformy parlamentarne na rzecz jak najszerszych praw społeczeństwa. Łączność ideowa imperium. The British Commonwealth of Nations (1926). [Irlandia.] Bezro-

bocie i opieka społeczna. The Labour Party. [Anglokatolicyzm.] [Liga Narodów.] Realizm w literaturze powojennej. Społeczno-wychowawcze znaczenie teatru XX-go wieku. [Home udoskonalony przez nowy typ urbanistyki (garden cities).] Automobilizm i jego dodatnie skutki gospodarcze i kulturalne.

b. Zagrożenie bezpieczeństwa wyspiarskiego i przełamanie zbyt daleko idącego pacyfizmu. Charakterystyczne cechy żołnierza i marynarza angielskiego. [Powojenna psychika angielska.]

[Zestawienie cech podstawowych charakteru narodowego angielskiego: poszanowanie dla tradycji i konserwatyzm; zdrowy rozsądek, solidność i poczucie obowiązku, wydajność pracy, zasada „fair play“, światowe horyzonty myślenia, kultura życia rodzinnego, kultura fizyczna, humor angielski, bogactwo zainteresowań poza-zawodowych, umiłowanie wolności, przywiązanie do monarchii.] Ideał gentleman'a.

B. JĘZYK

Jak w klasie I, oraz praca nad stylem; „Idioms“ w możliwie szerokim zakresie. Szczególny nacisk na rozróżnienie Spoken English and Colloquial English od angielszczyzny pisanej. Amerykanizmy.

C. ĆWICZENIA W MÓWIENIU I PISANIU

Jak w klasie I.

LEKTURA

KLASA I

W. Shakespeare: Hamlet, King Lear, Macbeth, Julius Caesar, A Midsummer Night's Dream, Twelfth Night, The Tempest, The Merchant of Venice, Henry IV.

J. Milton: L'Allegro, Il Penseroso, lub wybór sonetów.

A. Pope: The Rape of the Lock.

J. Swift: Gulliver's Travels.

O. Goldsmith: The Vicar of Wakefield.

R. Sheridan: The School for Scandal.

KLASA II

S. T. Coleridge: The Rime of the Ancient Mariner.

G. Byron: The Giaour, Child Harold, The Prisoner of Chillon.

W. Scott: Ivanhoe, Waverley, Kenilworth.

P. B. Shelley: To a Skylark, Ode to the West Wind, The Cloud.

J. Keats: Ody (wybór).

A. Tennyson: Enoch Arden, Ulysses.

Ch. Dickens: David Copperfield, Pickwick Papers, Christmas Carol.

Ch. Kingsley: Westward Ho!

R. L. Stevenson: Treasure Island, Kidnapped, The Master of Ballantrae, The Strange Case of Dr Jekyll and Mr. Hyde.

R. Kipling: Kim, Stalky and Co., The Jungle Book, The Second Jungle Book.

H. G. Wells: *The Time Machine, The First Men in the Moon*, Kipps, Tono-Bungay.

J. Galsworthy: *The Forsyte Saga* (fragmenty).

J. Conrad: *Typhoon*.

B. Shaw: *St. Joan*.

K. Mansfield: *The Prelude*.

UWAGI

1. W programie rozróżniono tematy obowiązujące oraz tematy do wyboru. Spośród tych ostatnich nauczyciel winien wybrać niektóre według swego uznania. Tematy do wyboru ujęte są w nawiasy [].

Materiał nauczania, wskazany w programie każdej z klas, opracowywany winien być na podstawie a) wypisów o charakterze podręcznikowym oraz b) wybranych utworów spośród listy zamieszczonej w programie, c) czasopism i dzienników, d) rozprawek popularno-naukowych, e) utworów według spisu, ogłoszanego przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Wypisy winny omawiać wybrane momenty z życia i kultury Anglii na podstawie utworów pisarzy odnośnej epoki (dostępnych językowo dla uczniów) oraz w świetle i interpretacji autorów czasów nowszych i najnowszych.

Obowiązuje przeczytanie i omówienie, zarówno pod względem treści jak i formy, 1—2 dzieł w ciągu roku z podanego spisu. Lekturę przeprowadza się bądź całkowicie w domu, bądź też częściowo w klasie i częściowo w domu.

Obowiązuje okolicznościowe czytanie w ciągu całego roku i omawianie wiadomości i artykułów, zamieszczanych w czasopismach lub prasie codziennej na tematy aktualne.

Obowiązuje przeczytanie i zdanie sprawy z przeczytanych 2—3 rozprawek popularno-naukowych, wybranych w porozumieniu z nauczycielem przez ucznia, stosownie do jego zainteresowań. Nie należy stawiać zbyt wysokich wymagań przy doborze tekstów popularno-naukowych, które powinny stać na poziomie rozwoju umysłowego ucznia i jego wiedzy językowej.

Spis ogłaszany przez Ministerstwo W. R. i O. P. obejmuje dzieła przeznaczone do lektury dobrowolnej. Przy wyborze kierować się należy zamiłowaniem i zainteresowaniami ucznia oraz stopniem jego wiedzy językowej i rozwoju intelektualnego.

2. Materiał nauczania wskazany w p. A winien być tak zestawiony, ażeby poznawanie wybranych momentów i przejawów życia narodu angielskiego w przeszłości i teraźniejszości nie było jedynie nagromadzeniem szeregu wiadomości podanych w porządku chronologicznym, lecz dało uczniowi pewną treść ideową i pozwoliło na wysnucie wniosków o charakterze bardziej ogólnym oraz dało możność zrozumienia sił działających w społeczeństwie dzisiejszym.

Rozwinięcie punktu A, mówiącego o życiu i kulturze Anglii, obejmuje materiał faktyczny (punkt a) oraz wykaz zagadnień ogólniejszych, uwidoczniionych w punktach b, które wskazują, jak należy ująć ogólnie i na-

świecić materiał faktyczny, aby uwydatnić tkwiące w przeszłości źródła najistotniejszych cech ducha angielskiego. Punktów *b* nie należy w żadnym przypadku traktować jako nowego materiału nauczania.

Zależnie od poziomu klasy oraz przygotowania nauczyciela pewne działy winny być przerobione raczej pobieżnie i ograniczone do omówienia kilku charakterystycznych przykładów, inne zaś potraktowane bardziej szczegółowo, tak jednak, żeby w umyśle ucznia powstał ogólny obraz przebiegu rozwoju kultury angielskiej i świadomość największych jej wartości.

3. Nauczanie gramatyki winno być ujęte w taki sposób, by dało w wyniku usystematyzowaną całość w zakresie morfologii i składni, a więc należy na podstawie stale rekapitulowanych i szeregowanych wiadomości, wyniesionych z 4-letniej nauki w gimnazjum, uzupełniać je w miarę potrzeby ściśle wiążąc między sobą. Nauka o języku pozostaje nadal środkiem do osiągnięcia poprawnej formy językowej, jak również narzędziem koniecznym dla zrozumienia czytanego (lub słyszanego) tekstu angielskiego przez wnikanie w ducha języka i jego swoistą strukturę.

4. Uczniowie winni pisać możliwie często. Nauczyciel jest obowiązany przejrzeć i poprawić w ciągu roku 5—6 ćwiczeń każdego ucznia, w tym co najmniej 3 klasowe.

RP 2472